

Sporen

TIJDSCHRIFT VOOR HERINNERINGS-EDUCATIE
DRIEMAANDELIJKS • JAARGANG 7 • NR. 28 • JANUARI - MAART 2007 • AFGIFTEKANTOOR: 1070 BRUSSEL 7
EEN UITGAVE VAN VZW AUSCHWITZ IN GEDACHTENIS • WWW.AUSCHWITZ.BE

BELGIE - BELGIQUE

P.B.
1070 BRUSSEL 7

1/9466

Herinneringseducatie in Vlaanderen

Op maandag 22 januari 2007 zijn een aantal initiatieven in Vlaanderen bekend gemaakt over "Herinneringseducatie" in aanwezigheid van de Minister-president Yves Leterme en van de Minister van Onderwijs, Frank Vandenbroucke (zie verder in Sporen). Onder de leiding van Prof. dr. Rik Van Aerscht gaf de voorzitter een paar inleidende beschouwingen. Ervaringen uit drie scholen uit BSO, TSO en KSO kwamen aan bod. Het boek over Regine Beer werd voorgesteld. We geven een overzicht van de belangrijkste aandachtspunten van de media aan de persconferentie:

Auschwitz was geen eindpunt

De Standaard van 23 januari 2007 laat de leerkrachten van de SITHI aan het woord onder de titel "Auschwitz was geen eindpunt". Beroepsleerlingen stapten vier dagen lang in de voetsporen van Noord-Afrikaanse soldaten. Lessen over de jodenvervolgelingen slaan bij leerlingen uit het deeltijds, technisch of beroepsopleiding niet altijd aan. Ten eerste omdat ze minder gemotiveerd zijn om te leren. Ook omdat ze soms vinden dat de Tweede Wereldoorlog ver van hun bed staat, of omdat ze een radicaal gedachtegoed aanhangen. Moslimleerlingen, wier ouders pas na die oorlog naar Europa emigreerden, kunnen bovendien het gevoel hebben dat ze er helemaal niets mee te maken hebben, zegt Youssef Souissi, leraar islam aan het Stedelijk Instituut voor Talen, Handel en Informatica (SITHI) uit Antwerpen. Samen met zijn collega voor rooms-katholieke godsdienst, Anita Hertogen, werkte hij op school een project uit over de jodenvervolgelingen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze kregen daarbij de steun van Pol De Grave, medewerker van de Auschwitz Stichting en in een vorig leven zelf leerkracht in het technisch en beroepsopleiding.

In het kader van het project "Vrijheid Delen..." gingen de leerlingen van het SITHI op vierdaagse voettocht, in het spoor van de Noord-Afrikaanse 'tirailleurs' die door het Franse leger waren geroepen om Europa te bevrijden van het nazisme. Velen sneuvelden daarbij. "We zijn meegestapt van in het Noord-Franse Bavay tot in Gembloux", aldus Hertogen. "Niemand heeft opgegeven".

Anita Hertogen en Youssef Souissi. SITHI-Antwerpen

De vierdaagse, een initiatief van het Vredescentrum in Antwerpen, was vooraf grondig voorbereid. De school bezocht ook het kerkhof 't Schoonselhof te Antwerpen, waar meerdere 'tirailleurs' begraven liggen, onder hen zowel moslims als Noord-Afrikaanse joden. De boodschap lag daar voor het rapen, aldus Souissi: "Als we een democratische samenleving willen, moeten we allemaal de handen in elkaar slaan, van welke afkomst we ook zijn, welke religie we ook belijden".

Als ze dat kerkhof zien gaat er een lichtje branden

Souissi steekt niet onder stoelen of banken dat er antisemitisme heerst onder een deel van de moslimjongeren. "Maar als ze dat kerkhof zien, en die verhalen horen, gaat er een lichtje branden. We hebben ook een Ramadam-dag gehouden waaraan enkele joodse meisjes hebben deelgenomen. Die samenwerking met joodse scholen willen we graag oprijven. Want als ze naast elkaar zitten, zeggen ze spontaan: Tiens, die valt wel mee".

SEMINARIE AUSCHWITZ STICHTING

Woensdag 30 mei 2007
Dhr. Yves VAN DE STEEN
Antisemitisme
zie pagina 7

"Het draait in dit project wel degelijk om de herdenking van de Holocaust, maar het houdt daar niet bij op", aldus Souissi. "We zien het als een lange tijdlijn. Auschwitz was het summum van mensenhaat en rassensvervolgelingen, maar het was geen eindpunt. Met ons project willen we de grond voor zulke haat doen verdwijnen, zodat het in de toekomst niet nog eens fout gaat".

"Daarom is er tijdens het project ook aandacht voor de vervolging waar leerlingen uit Rwanda, Kosovo of Tsjetsjenië voor zijn weggevlucht", zegt Anita Hertogen.

Er vinden "soms felle" discussies plaats in kringgesprekken. "We hebben liever dat ze eerlijk en spontaan zijn in hun reacties, zodat we die in historisch perspectief kunnen zetten, dan dat ze het hele project zouden afwijzen", aldus Souissi.

Het gaat om leerlingen die over één of twee jaar de school verlaten: "We hopen dat ze dan goed kunnen argumenteren en wat terughoudender zijn als het over dit thema gaat. Ze hoeven niet "neutraler" te worden, want neutraliteit staat te dicht bij onverschilligheid. Het gaat erom de verschillen van de ander te aanvaarden" (De Standaard, 23 januari 2007). De Standaard van diezelfde dag heeft ook aandacht geschonken aan het boek van Paul De Keulenaer over kampoverlevende Regine Beer.

Nathalie Delanghe, Vesalius-Instituut Oostende

's Avonds is er op ATV (lokale televisie Antwerpen) een item besteed aan het evenement waarbij de Minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke en Youssef Souissi, leerkracht SITHI, aan het woord kwamen.

Een School voor Democratie

Twee jaar geleden was het Secundair Kunstinstituut te Gent één van de pilotscholen van het project "Scholen voor Democratie". Isabel Jansen en Martine Deneckere brachten op de persconferentie toelichting bij de wijze waarop het SKI het project ingevuld heeft. Het project was om meer dan één reden een uitdaging voor deze school. Vooral omdat zich hier de mogelijkheid aandiende om met de gehele schoolbevolking van meer dan 400 leerlingen te werken rond een "geëngageerd thema". De grote uitdaging was om in de diverse kunstuitingen rond racisme, jodenvervolging en diversiteit verder te geraken dan de gangbare clichés. Ons bezoek met 25 leerlingen aan het kamp van Auschwitz vormde het startsein om de gehele school bij het project te betrekken. Wij organiseerden een driedaagse op school rond democratie en diversiteit met bezoeken aan het Fort van Breendonk en de Dossin-kazerne te Mechelen, workshops rond diversiteit, Afrikaanse dans en percussie, getuigenissen van politieke vluchtelingen, multiculturele wandelingen in Gent en Brussel, een toneelvoorstelling... De leerlingen van het 6e jaar woord-kunst-drama brachten een poëzieprogramma voor alle leerlingen van de school. Het geheel mondde in mei 2006 uit in een grootscheepse happening.

Eén van de pedagogische betrachtingen van SKI-Gent is de leerlingen helpen bij het kritisch leren lezen en analyseren van de alomtegenwoordige beeldtaal. Vandaar dat de school ook bereid was om mee te werken aan het project rond de film "La Couleur du Sacrifice", omtrent de Noord-Afrikaanse koloniale soldaten die meevochten met de Franse troepen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Door toedoen van het project Auschwitz in Gedachtenis kre-

gen de leerlingen tijdens de Franse les een inleiding bij de film. Met het bijwonen van de avant-première van de film, in het bijzijn van enkele veteranen, konden de leerlingen aan dit stukje vergeten geschiedenis een menselijk gelaat geven. Kennisoverdracht kan dus gepaard gaan met het geven van erkenning en het bijbrengen van menselijke waarden. De lessen uit het verleden kunnen daarbij zeker van dienst zijn.

Verdraagzaamheid werkt bevrijdend

Op 26 januari 2007 heeft *De Zeewacht*, weekblad van *West-Vlaanderen*, het over het kortfilmproject "Verdraagzaamheid in film": "Tijdens een officiële bijeenkomst rond herinneringseducatie in Vlaanderen - een initiatief van de Auschwitz Stichting - kreeg het project van het KTA Vesalius maandag in Brussel applaus van minister-president Yves Leterme en Vlaams minister van onderwijs Frank Vandenbroucke. Het KTA kreeg lof voor een zelfgemaakte film met als thema "Verdraagzaamheid werkt bevrijdend".

"Vorig schooljaar besloten we om de onderwerpen verdraagzaamheid en democratie jaarlijks te verwerken in een vakoverschrijdend project voor leerlingen van het derde jaar TSO, richting Sociaal-Technische", zegt Nathalie Delanghe, lerares Nederlands en projectverantwoordelijke. "Belangrijkste doelstelling is dat de leerling erkennen en herkennen dat manipulatie, stereotiep denken, discriminatie, onbegrip en neonazisme ook van deze tijd zijn en dat ze bereid zijn aan een mentaliteitsverandering mee te werken. Tijdens de eindfase van het project kregen ze de kans om hun ervaringen, indrukken en gevoelens uit te drukken op een artistieke manier", verduidelijkt Delanghe.

Het eindresultaat van de eerste projectwerking is een heuse film: "Over leven", gerealiseerd door de leerlingen en leerkrachten, in samenwerking met kunstenaar Land van Wynsberge. De hoofdrol wordt vertolkt door André Petitjean uit Oostende, een overlevende uit het concentratiekamp Sachsenhausen. "Het was een voorrecht voor onze leerlingen om deze man te mogen interviewen en een bezoek aan het beruchte Fort van Breendonk heeft hen des te meer doen beseffen welke verantwoordelijkheden ook zij vandaag dragen, want via de belangrijkste gebeurtenissen van de twintigste eeuw zetten we hen aan tot denken. We doen hen inzien dat elk individu moreel verantwoordelijk is voor het behoud van een democratie", aldus Natalie Delanghe. Op 23 februari 2007 laat *De Zeewacht* André Petitjean aan het woord - we komen hier later op terug.

POL DE GRAVE

Martine Deneckere, SKI-Gent

Boekvoorstelling Regine Beer, KZ A 5148

In september 2006 bracht Paul De Keulenaer de lang verwachte memoires van Regine Beer opnieuw uit: Regine Beer. Mijn leven als KZ A 5148. Gezien het belang van dit werk stemden Minister-president Yves Leterme en Frank Vandenbroucke, Vlaams Minister van Werk, Onderwijs en Vorming, er in toe om het boek gratis te verspreiden in de scholen. De persconferentie "Herinneringseducatie in Vlaanderen" was meteen een uitgelezen gelegenheid om het boek nog eens voor te stellen en plechtig te overhandigen aan de beide excellenties van de Vlaamse regering. Wij geven hierbij de toespraken weer van Yves Leterme en Frank Vandenbroucke.

Auteur Paul De Keulenaer spreekt over Regine Beer

Toespraak van Minister-president Yves Leterme

“Met mijn aanwezigheid hier wil ik de waardering van de Vlaamse Gemeenschap uitdrukken voor mevrouw Regine Beer, die hier vandaag helaas niet aanwezig kan zijn, maar vertegenwoordigd is door de Paul De Keulenaer, auteur van het boek over haar leven als KZ 5148 in het concentratiekamp van Auschwitz.

Mevrouw Beer is één van de overlevenden van de gruwel die onze joodse medeburgers in dat kamp ondergingen. Als 22-jarige jonge onderwijzeres werd zij op 3 september 1943 opgepakt door de Gestapo. Zij werd overgebracht naar de Dossin-kazerne te Mechelen van waar ze op 19 mei 1944 met het 25ste transport werd gedeporteerd naar Auschwitz. Zij herbeleeft deze dagen in gedachte haar bevrijding in januari 1945 door het Russische leger en haar zwerftocht op de terugweg naar Vlaanderen.

Na een leven van getuigenis en engagement, na zovele voordrachten in onze scholen, dwingt haar leeftijd om het vandaag wat rustiger te doen. Samen met collega Vandenbroucke was ik van oordeel dat wij, naar aanleiding van de herziening van het boek uit 1992, door de verspreiding van dat boek in het secundair en hoger onderwijs een nuttige bijdrage konden leveren aan de herinneringseducatie. Het zou onverantwoord zijn om de laatste historische bakens van dit al bij al recent stuk geschiedenis uit te wissen. Mensen hebben getuigen en herinneringsplekken nodig. Daarom heeft de Vlaamse regering beslist om in Mechelen nabij de voormalige Dossin-kazerne het project ‘Kazerne Dossin. Memoriaal, Museum en Documentatiecentrum over holocaust en mensenrechten’ verder uit te bouwen en op die manier het bestaande Joods Museum van Deportatie en Verzet naar doelstelling en draagvlak uit te breiden. (...).

Sinds ik vorig jaar in de Paasvakantie een bezoek bracht aan de kampen in Auschwitz, ben ik er, samen met mevrouw Beer, meer dan ooit van overtuigd dat we het onmenselijke leed dat toen vanuit extreme politieke ideologieën mensen werd aangedaan, nooit mogen vergeten. En ik citeer mevrouw Beer: “Auschwitz heeft me geleerd alert te blijven en op te komen voor vrijheid en democratie”.

Ik wil in de intermenselijke verdraagzaamheid en de fundamentele mensenrechten, basis van onze vrijheid en democratie, blijven investeren. Ik hoop dat de verschillen in historische interpretatie, de politieke gevoeligheden en de versnippering van krachten die ik ook in deze materie soms moet vaststellen, op die sterk symbolische plek in Mechelen overbrugd kunnen worden. Het is niet mogelijk alle scholieren naar Auschwitz te brengen, maar het moet wel mogelijk zijn vanuit een sterk museum en een goed uitgebouwde educatieve werking de mechanismen van uitsluiting en van onverdraagzaamheid en racisme te ontleden, en zo de democratische wortels van onze samenleving te versterken. Zinsnede waarmee ik citeer uit de regeerverklaring van mijn regeringsploeg.

Geachte heer De Keulenaer, ik dank u voor uw boek, voor uw inzet in de herinneringseducatie en ik vraag

Zaaloverzicht met prominenten. Eerste rij van links: Yves Leterme, Frank Vandenbroucke, Paul Halter, Jozef De Witte, Natan Ramet, Roger Coeckelbergs en Olivier Vanderwilt. Tweede rij: Claude Marinower, Ward Adriaens en Denise Vande Voort

u om mijn dank en gelukwensen over te brengen aan Regine Beer”.

Toespraak van Minister van Onderwijs Frank Vandenbroucke

“(…) De kampervaringen laten Regine Beer niet los. Vanaf 1979 is zij in meer dan 1000 scholen haar verhaal gaan vertellen, in alle uithoeken van het land. Zo werd zij de verpersoonlijking van alle gedeporteerden. Getuigen is haar leven. Zij doet dit vanuit de overtuiging dat het onderwijs op dit vlak een cruciale taak te vervullen heeft. Ik kan het alleen maar met haar eens zijn. Niet alleen omdat kennis van de geschiedenis op zich belangrijk is, maar ook - zoals Regine Beer zelf steeds benadrukt - om verbanden en gelijkenissen te leren zien tussen het verleden en huidige evoluties. Verbanden tussen het wereldbeeld van het nationaal-socialisme en actuele extreemrechtse bewegingen bijvoorbeeld. Of gelijkenissen tussen de joden en zigeuners als zondebok in de jaren ‘30 en ‘40 en het wantrouwen tegenover minderheden in onze samenleving vandaag.

Waarom herinneringseducatie

Meer dan een halve eeuw later, lijkt dit verleden van uitsluiting van bevolkingsgroepen, razzia’s en opsluiting ver achter ons te liggen. Zeker voor de generaties die nu onze schoolbanken bevolken. We leven immers in een democratie waarin de burger inspraak heeft en waarin mensenrechten de grondslag vormen van de relaties tussen de burger en de overheid en de burgers onderling. Samen met Regine Beer ben ik er echter van overtuigd dat we net omwille van het belang van de democratie, de herinnering aan wat toen gebeurd is bij onze jeugd levend moeten houden. We moeten, om een groot woord te gebruiken, aan herinneringseducatie werken. Want democratie en vrijheid zijn geen vaste verworvenheden. Ze vragen voortdurende inzet van iedereen.

Het gevaar voor onverdraagzaamheid, extremisme, totalitarisme steekt nog geregeld de kop op.

Wat kan de school doen?

Ons onderwijs heeft verschillende mogelijkheden om via herinneringseducatie lessen te trekken uit het verleden. De eindtermen voor burgerzin en geschiedenis bieden heel wat aanknopingspunten. Hun belangrijkste doelstelling is immers de dialoog tussen het verleden, het heden en de toekomst levendig houden en de leerlingen inzicht en gevoeligheid bijbrengen voor de elementaire regels die aan de basis liggen van onze rechtsorde en ons democratisch bestel.

Maar het gaat hier niet alleen om kennis en inzicht, maar ook om sociale vaardigheden en houdingen. Kennis en inzicht verwerven over historische gebeurtenissen en achtergronden is nodig, want anders blijven vooroordelen bestaan en de discriminatie die daarop steunt. Maar kennis alleen leidt niet tot betrokkenheid en begrip. Men moet kinderen en jongeren ook de kans geven om die kennis toe te passen in hun eigen leefwereld, om nieuwe houdingen en vaardigheden te verwerven.

Ik wil in dit verband graag verwijzen naar een van de onderwijsprojecten van de Auschwitz Stichting dat vandaag werd voorgesteld. Een project rond onverdraagzaamheid en racisme voor het deeltijds, beroeps en technisch onderwijs. De makers hebben duidelijk begrepen dat ze om thema’s als racisme en antisemitisme aan te brengen, aansluiting moeten vinden bij de directe leef- en ervaringswereld van de leerlingen. (...) Er zijn vandaag ook andere voorbeelden gepresenteerd. Ze tonen aan dat leerkrachten en leerlingen vaak op een heel creatieve manier de eindtermen realiseren aan de hand van allerlei projecten. Zij doen dat met materiaal op video, via internet, in boeken, met getuigenissen van slachtoffers, met behulp van organisaties zoals de Auschwitz Stichting of bezoeken aan plaatsen zoals het Nationaal Gedenkteken van het Fort van Breen-

Herinneringseducatie op de Tachkemoni-school

donk of de Dossin-kazerne in Mechelen. De deelnemers aan deze projecten zullen bevestigen dat het binnenhalen van de wereld buiten de school heel motiverend en verrijkend kan werken.

Hoe kan de overheid hierbij helpen?

Maar uit gesprekken en ontmoetingen met leerkrachten en lerarenopleiders heb ik onthouden dat ze zich vaak onvoldoende gewapend voelen om ethisch of maatschappelijk geladen thema's als discriminatie of onverdraagzaamheid aan te pakken. Omdat ze leiden tot moeilijke discussies of omdat ze vrezende op die manier de vooroordelen en frustraties nog te vergroten.

Vanuit de overheid trachten we leerkrachten hierin te ondersteunen. Er is een detachering vanuit onderwijs naar de pedagogische werking van de Auschwitz Stichting. Sinds eind 2005 is Vlaanderen ook lid van de internationale Task Force for Holocaust. Voor onderwijs hebben we ons geëngageerd om via die weg educatief materiaal en goede praktijkvoorbeelden verder bekend te maken. Meteen wil ik ook een oproep doen aan de betrokken organisaties om de bestaande initiatieven in Vlaanderen meer op elkaar af te stemmen. Om de diverse taken efficiënter te verdelen, zodat de vele vragen vanuit de school beter beantwoord kunnen worden. Vandaag is de vraag groter dan het aanbod.

Eén ding is duidelijk. Het verhaal van de vervolging van de joden, zigeuners, gehandicapten, homoseksuelen, andersdenkenden en politieke opposanten tijdens de Tweede Wereldoorlog kan leerlingen de bedrieglijke aantrekkingskracht van iedere vorm van racisme leren kennen. Men kan via dit verhaal immers niet alleen de noties van vooroordelen, de zondebok, stereotypering en nationalisme aanbrengen, maar ook de politieke, sociale, economische en psychologische factoren die op de achtergrond meespelen. Dit kan leerlingen er toe aanzetten na te denken over de maatregelen die de democratie moet nemen om haar fundamentele vrijheden te beschermen. Het kan hen leren dat geschiedenis niet iets onvermijdelijks is, maar bepaald wordt door de samenleving. Omdat het de perfecte samenvatting is van wat de doelstelling van herinneringseducatie zou moeten zijn, wil ik eindigen met de oproep waarmee Regine Beer haar verhaal afsluit: *“Help ons om het verhaal verder te vertellen, opdat nooit meer een Auschwitz-Birkenau, Ravensbruck, Dachau, Mauthausen en al die andere kampen zouden kunnen ontstaan. Gebruik onze getuigenis over de wandaden die de nazi-ideologie over onze landen gebracht heeft. Wees waakzaam opdat nooit nog een staatsvorm zou ontstaan die deze misdaden opnieuw toelaat. Wees vooral niet onverschillig voor datgene dat in jouw omgeving gebeurt. Werk met eigen middelen, met eigen mogelijkheden aan een maatschappij waar vrede, gelijkheid, broederlijkheid en verdraagzaamheid centraal staan. Gebruik daarom je democratische vrijheden en benut je recht op vrije verkiezingen om onze broze democratie in stand te houden”*.

Ik wens ieder van u die met herinneringseducatie bezig is nog heel veel succes toe. Ik dank u”.

Binnen de joodse schoolgemeenschap neemt de geschiedenis en de herinnering aan de judeocide een essentiële plaats in het lesgebeuren in omdat het meer dan welk ander onderwerp de joodse identiteit bevestigt. In België zijn er vijf joodse scholen gevestigd. Eén van hen is de Tachkemoni-school te Berchem-Antwerpen.

Tachkemoni, beter bekend onder de naam «Tachko», omvat drie afdelingen: een basisschool (kleuter en lagere school), een middenschool (1e tot 4e middelbaar) en een atheneum (5e en 6e middelbaar). Naast een algemene vorming biedt de school ook een vorming aan in de Joodse godsdienst en een cursus Hebreeuwse taal; de leerlingen volgen tien uur joodse vakken per week, elke dag twee uur. Het onderwijs van de Shoah maakt een heel belangrijk deel uit van het lessenprogramma. Laten we dit even van nader bekijken...

De leerlingen van de Tachkemoni-school in Auschwitz

Vanaf het tweede jaar van het basisonderwijs tot het laatste jaar atheneum wordt er elk jaar een speciaal programma aangeboden waarin de Shoah aan bod komt. In het secundair onderwijs worden tijdens de vakken joodse godsdienst vier tot acht lessen besteed aan de Shoah. In het vijfde jaar van het atheneum wordt er in het kader van de les «tol-dot Israël» (geschiedenis van Israël) gedurende vier à vijf maanden ingegaan op allerlei aspecten van de Shoah. Films worden bekeken, getuigenissen van overlevenden worden naar voor gebracht, er komen ook veel discussies los... Ook tijdens de lessen algemene geschiedenis komt de Shoah aan bod.

Naast dit leerprogramma staan verschillende activiteiten in het teken van de herdenking van de Shoah. Tijdens de maand mei wordt er een plechtigheid gehouden voor «Yom hashoah», de dag van de Shoah. Leerlingen, leerkrachten en directeurs komen dan allen samen op de speelplaats om de miljoenen joodse slachtoffers te herdenken. Bij die gelegenheid wordt de school versierd met kaarsen, er wordt gezongen, en er worden voordrachten gehouden... De Hebreeuwse les is die dag volledig gewijd aan de Shoah.

Voor de leerlingen van het zesde jaar van de basisschool wordt er elk jaar een reis naar Israël georganiseerd. Naast de meer toeristische plaatsen wordt

er bij die gelegenheid ook een bezoek gebracht aan het Yad Vashem museum te Jeruzalem ten einde de jongeren met het onderwerp van de Shoah te confronteren.

Tijdens het derde middelbaar gaan de leerlingen op bezoek naar het Fort van Breendonk en tijdens het vierde jaar wordt er een bezoek gebracht aan het Joods Museum van Deportatie en Verzet te Mechelen. Om de twee jaar nemen de leerlingen van het vijfde en zesde jaar ook deel aan de zesdaagse «March of the living», een grote bijeenkomst in Auschwitz-Birkenau van joodse leerlingen vanuit de hele wereld. Bij die gelegenheid bezoeken de leerlingen de belangrijkste herdenkingsplaatsen in Polen: het monument voor de opstandelingen van het getto van Warschau, de kampen van Auschwitz-Birkenau, Majdanek... Voor velen is deze directe confrontatie met de gruwelen van de nazi-kampen, waar vele van hun familieleden het leven lieten, een zeer emotionele gebeurtenis. Het volgende citaat uit het jaarboek van de Tachkemoni-school maakt een en ander duidelijk: *“In Majdanek heb ik een zeer moeilijk moment doorgemaakt. Wij zijn in de gaskamer en in de crematoria geweest en op het moment dat wij de brieven van onze ouders te lezen kregen kwamen alle emoties van de laatste dagen in mij los...”* Om wat op adem te komen wordt deze Mars gekoppeld aan een bezoek van enkele dagen aan Israël.

Doorheen het jaar kan het ook gebeuren dat er speciale culturele activiteiten worden opgezet, waarin het onderwerp van de Shoah aan bod komt. Zo bracht Ronny Vandecandelaere verleden jaar zijn theatermonoloog over de kampgeschiedenis van Tobias Schiff voor de leerlingen van de Tachkemoni-school.

Als gewezen leerlinge van de Tachkemoni mag ik zeggen dat onze school een doorslaggevende rol gespeeld heeft in onze kennis over en ons medeleven met de slachtoffers van de Shoah. Ik hoop dat dit zo zal blijven.

Alexia SCHAMISSO

Charles Van West (links)
en Jacques Rozenberg
in Auschwitz

Charles Van West, de “Herrezene”

Ondanks zijn gezegende leeftijd bleef Charles Van West tot het einde van de jaren 1990 een veel gevraagd spreker als getuige van de gruwel in de nazi-kampen. Als geen ander had hij zich opgeworpen als een militant van de herinnering voor wie de herinneringsplicht een bijna existentiële dimensie had aangenomen. Zijn herinneringen aan de tragische oorlogsperiode had hij in boekvorm gegoten en uitgegeven in eigen beheer: *Getuigenis van een Herrezene 1913-1945*. Charles is van ons heen gegaan op 31 januari 2007 op 94-jarige leeftijd.

Na zijn arrestatie werd hij op 31 juli 1944 vanuit Mechelen weggevoerd naar Auschwitz. Hij werd er ondergebracht in diverse werkcommando's om in november 1944 te worden opgenomen in het kamporkest van Auschwitz als violist. Het is vooral de ontruiming van het kamp op 18 januari 1945 en de daarop volgende tocht in de vrieskou doorheen het besneeuwde Duitse hinterland die hem zwaar getekend hebben. Zoals een ware Lazarus beschouwde hij zichzelf als iemand die uit de doden was opgestaan. De beruchte dodenmarsen nemen dan ook een belangrijke plaats in zijn memoires in. Als hommage aan Charles publiceren wij hierbij enkele passages uit zijn geschriften.

“Tamelijk ordelijk bij het begin van de mars, armzelig maar waardig in onze lompen, vertrokken we naar een onbekende bestemming. In de verte hoorden we het dof gerommel van de woedende, wraakzuchtige wapens... Soldaten van de Wehrmacht bewaakten ons. Ze liepen langs beide kanten van de weg. Zij zelf werden door SS-ers met honden bewaakt. Voor ons, arme stakkers, was ontsnappen uitgesloten... Zo liepen we langs de wegen en paden van Silezië. We troostten ons met de gedachte dat deze etappe zeker de laatste zou zijn en het einde zou betekenen

van deze verschrikking, zelfs al kwamen we er bij om! (...).

Steeds moeizamer sleepten we ons op onze versleten overschoenen voort. Kameraden vielen uitgeput neer. Met stompen van geweerkolven en geblaf van kwaadaardig afgerichte honden kregen de bewakers ze terug recht om hun plaats in de kudde weer in te nemen. Soms beten de honden in de kuiten en de enkels van de ongelukkige achterblijvers. Wij zagen hoe de ene na de andere zich als een vod, zonder zich te kunnen verdedigen, in de grachten langs de wegen liet sleuren en daar de laatste kogel kreeg. (...).

De avond van de eerste dag viel in en het werd donker. Wij stapten steeds verder, zonder een woord te zeggen omdat de wind te hard raasde en omdat spreken tot niets diende. Het zou ons alleen maar nog meer vermoeien en we moesten onze krachten bewaren. Wij keken recht voor ons uit naar de grond. Nu en dan tastten we met onze blik de wijde horizon af, die zich voor ons uitstrekte, alsof het einde van onze lijdensweg sneller in zicht zou komen. Wij huiverden in onze gestreepte uniformpjes, waarvan de stof amper dikker was als deze van een zakdoek. Aan de starende blikken, vol angst, soms apathisch, kon ik merken hoe sommigen hun verstand verloren! Ieder beleefde zijn eigen innerlijk drama. Ze konden niet meer nadenken...

De eerste dag was dus ten einde... de nacht brak aan. Maar de mars ging onafgebroken verder in de duisternis van de Poolse woestenij. Wij wisten nog niet dat onze trektocht nog bijna vijf maanden lang zou duren! Wij stapten maar en stapten maar in onze lompen en als de dag aanbrak beseften wij dat

bijna niet. (...). Hoe laat zou het zijn? Dat wisten wij niet en het kon ons ook niet schelen! Wij kenden alleen het verschil tussen dag en nacht. (...).

Geschreeuw, luide bevelen, hondengeblaf, fluitsignalen doorboorden plots onze oren: “*Los! Los! Schnell!*” Daar waar we al lang aan gewoon. Dat was de manier, waarop ze ons het bevel gaven de weg te verlaten en in de besneeuwde, vochtige, slijkerige aarde van de velden naast de weg te gaan zitten. Eindelijk konden we wat uitblazen. Wij hadden geen andere keuze dan de bevelen op te volgen en op de grond te gaan liggen. Wij letten daar al niet meer op want wij reageerden als automaten...

Volgens de bijzondere regels van de concentratoire economie was ik er in geslaagd nog een ander stukje brood in de vest van mijn pyjama mee te nemen. Ik had dat nog over en begon er voorzichtig aan te knabbelen. Plots, door de verandering van houding, van liggend in de sneeuw naar rechtop, kreeg ik buikkrampen en een dysenteriecrisis. Hoe lang zou ik het nog uithouden?

De bevrijding of de dood, welke van die twee stond ons binnenkort te wachten?”

(uit: Charles VAN WEST, *Getuigenis van een Herrezene 1913-1945*, sd, sl, 412 p. Deze uitgave is nog steeds te verkrijgen bij de Vzw Auschwitz in Gedachtenis: € 3,50. Te storten op rekening 310-0780517-44)

Platform Democratie en Burgerschap

Door de razendsnelle evolutie van onze maatschappij is samenleven een complex gegeven geworden. Uit recente schokkende gebeurtenissen blijkt dat het samenleven onder burgers in deze tijd vaak allesbehalve eenvoudig verloopt. Deze vaststelling dwingt ons na te denken over wat burgerschap in 2007 betekent.

Vanuit deze visie en naar aanleiding van de Burgerchapsdagen die de Senaat in 2005 heeft georganiseerd, is het idee ontstaan om binnen de Senaat een permanent informatiepunt op te richten waar mensen informatie kunnen verkrijgen over Belgische organisaties die activiteiten of vorming in verband met burgerzin aanbieden.

Dit informatiepunt werd formeel in het leven geroepen als het Platform Democratie en Burgerzin van de Senaat. Dit Platform wil via een portaalsite informatie verschaffen over burgerschapseducatie in brede zin en over herinneringseducatie ten behoeve van mensen die werkzaam zijn op het vlak van onderwijs, vorming en jeugdwerk. Op de portaalsite wordt gewerkt aan een thematisch opgebouwde databank waarin de verschillende organisaties op het terrein worden gebundeld. Het uiteindelijke doel van het Platform Democratie en Burgerzin is de vorming van burgers, en meer bepaald van jongeren, tot be-

trokken, actieve en verantwoordelijke burgers.

Het Platform wordt begeleid door een comité dat wordt voorgezeten door Mevr. Anne-Marie Lizin, Voorzitter van de Senaat, en dat bestaat uit de volgende senatoren: Jeannine Leduc (VLD), Christine Defraigne (MR), Sabine de Bethune (CD&V), Philippe Mahoux (PS), Staf Nimmegeers (sp.a) en Francis Delpérée (cdH), alsook uit een aantal externe deskundigen.

Naast burgerschapseducatie met thema's als democratie, tolerantie, mensenrechten, vrede en wereldburgerschap krijgt herinneringseducatie een prominente plaats binnen het Platform Democratie en Burgerzin. De Senaat beseft hoe belangrijk het is om bij kinderen en jongeren de herinnering aan conflicten zoals de Tweede Wereldoorlog levendig te houden. Ook de jongere generaties mogen niet uit het oog verliezen waar onverschilligheid, onverschuldzaamheid en haat toe kunnen leiden. Herinneringseducatie kan hen helpen huidige maatschappelijke ontwikkelingen te analyseren en kan hen aanmoedigen kritische en wakkere burgers te zijn.

De website van het Platform Democratie en Burgerzin omvat naast de databank van organisaties een evenementenkalender waarop activiteiten rond

democratie en burgerzin kunnen worden aangekondigd. Op die manier verleent de Senaat, die dergelijke initiatieven een warm hart toedraagt, via het Platform extra publiciteit aan deze evenementen.

Tot slot zal het Platform Democratie en Burgerzin de volgende maanden een informatieve rubriek op de website uitbouwen over democratische beginselen, de Belgische staatsstructuur, wetgeving,... Democratisch en actief burgerschap aanwakkeren veronderstelt immers dat de burger voldoende wordt geïnformeerd over democratie en burgerschap.

Info: <http://democratie.senaat.be>
Contactpersoon: Catharina Liboton,
tel.: 02/501.71.74, e-mail: cli@senate.be

Mededeling

Lerarendag in Zonnebeke

Zou je graag aan herinneringseducatie doen met je klas? Probeer je de concepten burgerzin, democratie en vrede in je lessen in te bouwen? Wil je je leerlingen interactief laten bezig zijn met onze vaderlandse geschiedenis? Kom dan kennismaken met het project *Oog in oog met de Herinnering* van het Instituut voor Veteranen – Nationaal Instituut voor Oorlogsinvaliden, Oud-Strijders en Oorlogsslachtoffers (IV-NI000).

Op zondag 29 april 2007 organiseert het IV-NI000 samen met Klasse een pedagogische opendeurdag voor de leerkrachten van het Vlaams secundair onderwijs en hun gezin. Het Memorial Museum Passchendaele 1917, Tyne Cot Cemetery en Cryer Farm stellen hun deuren open. Je zet voet op het grootste Britse kerkhof in Europa, komt te weten hoe een echte verbandpost er uitzag, krijgt een rondleiding

in één van de meest volledige en interactieve musea over de Eerste Wereldoorlog in de Westhoek en je maakt kennis met de verschillende educatieve projecten van het IV-NI000.

Inschrijven kan je binnenkort via www.lerarenkaart.be. Let wel: de plaatsen zijn beperkt. Voor meer informatie: griet.brosens@niooo.fgov.be

Het IV-NI000 organiseert dagelijks schooluitstappen naar het Fort van Breendonk, de Dodengang, het Memorial Museum Passchendaele 1917, het Joods Museum voor Deportatie en Verzet, het Fort van Eben-Emael, het Nationaal Museum van de Weerstand en het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis. De leerlingen maken ook telkens kennis met een overlevende van Wereldoorlog II of een recenter conflict. Deze uitstappen gaan

door voor leerlingen van het secundair onderwijs en kosten 6 euro per deelnemer. Voor meer informatie over Oog in oog met de Herinnering of de projecten van het IV-NI000 kan je terecht bij Griet Brosens via griet.brosens@niooo.fgov.be of op 02/ 227 62 53 (ma-di).

Boeken

Paul DE KEULENAER, *Regine Beer. Mijn leven als KZ A 5148*, Berchem, EPO, 2006, 175 p.

Dit aangrijpend boek is het resultaat van een diepgravende dialoog tussen Regine Beer, overlevende van de judeocide, en leraar zedenleer Paul De Keulenaer. Het geeft naast een indringende beschrijving van de gruwel van het dagelijkse leven in het concentratie- en uitroeiingskamp Auschwitz, ook een ontluisterend en soms bitter relaas van het leven van Regine Beer na haar terugkeer van de deportatie: gezondheidsproblemen, psychologisch trauma, allerhande reïntegratieproblemen en onbegrip van overheid en omgeving. Daar waar men in gelijkaardige literatuur gewoonlijk focust op de verantwoordelijkheid van het nazi-apparaat, die intussen voldoende bewezen is, worden hier ook enkele pertinente vragen opgeworpen over de houding van België tegenover de pas vrijgekomen gedeporteerden. Zo blijkt dat vele van de oorspronkelijk gemaakte beloften niet of veel te laat ingewonnen werden en dat overlevenden terecht kwamen in een administratief doolhof en een precaire financiële situatie. Dit boek bevat vele mogelijkheden voor didactisch gebruik in de klas, zowel voor geschiedenis of godsdienst/zedenleer, maar bijvoorbeeld ook voor gedragswetenschappen (posttraumatisch stressyndroom). In een volgend nummer van *Sporen* zullen we hier dieper op ingaan.

Jean-François DECLERCK

Seminaries van de Auschwitz Stichting Cyclus 2007

Auschwitz in Gedachtenis Vzw organiseert een vormingscyclus voor leerkrachten uit het secundair onderwijs. Deze cyclus omvat vier seminars waarin uiteenlopende thema's worden uitgewerkt. Ten einde een meer diepgaande discussie mogelijk te maken worden de begeleidende teksten vooraf aan de ingeschreven leerkrachten opgestuurd.

Woensdag 30 mei 2007

Dhr. Yves VAN DE STEEN
Antisemitisme

Dit seminarie gaat door van 14 tot 17u.
in het Trefcentrum Nieuwbeek te Aalst
(Nieuwbeekstr. 35, 053/21.13.27)

Woensdag 17 oktober 2007

Prof. Dr. Cas MUDDE, UAntwerpen
*Extreem rechtse bewegingen tijdens de jaren 1930 en vandaag:
continuïteit en discontinuïteit*

Dit seminarie gaat door van 14 tot 17u.
in het Vredeshuis te Gent
(St. Margrietstr. 9, 09/233.42.95)

Inschrijvingen kunnen gebeuren via het Secretariaat van de Vzw Auschwitz in Gedachtenis (Huidevettersstr. 65, 1000 Brussel, 02/512 79 98, of e-mail: info.nl@auschwitz.be, rekeningnummer: 310-0780517-44). Gelieve het nummer van het seminarie bij de inschrijving te vermelden. De toegang is gratis, maar voor het toesturen van de teksten wordt een som van 3 € gevraagd.

SCHRIJFWEDSTRIJD 2006-2007

Elk jaar omstreeks 27 januari – de datum van de bevrijding van het kamp van Auschwitz-Birkenau – vindt de jaarlijkse schrijfwedstrijd van de Vzw Auschwitz in Gedachtenis plaats in de verschillende schoolgemeenschappen. Dit jaar luidde het thema als volgt: *“Ik geloof dat literatuur, kunst, schrijven, onderwijzen of werken voor de mensheid, maar één doel heeft: vechten tegen de onverschilligheid”* (Elie Wiesel, Overlevende Auschwitz, schrijver-filosoof, Nobelprijswinnaar 1986). Negentien scholen hebben zich voor de schrijfwedstrijd ingeschreven. In totaal diende de jury 33 inzendingen te beoordelen. Na beraadslaging heeft de jury beslist een prijs toe te kennen aan de volgende laureaten:

- Provincie West-Vlaanderen:
Simon de Temmerman (6^e Grieks-Latijn)
Klein Seminarie Roeselare
- Provincie Antwerpen:
Bo Kyung Meurs (6^e Humane Wet.)
Koninklijk Atheneum Mol
- Provincie Oost-Vlaanderen:
Hendrik Ponnet (6^e Wis.-Wet.)
Koninklijk Atheneum Denderleeuw
- Provincie Limburg:
Rivka Noelanders (6^e Wis.-Wet.)
Koninklijk Atheneum Sint-Truiden
- Provincie Vlaams-Brabant:
de prijs werd niet toegekend

De prijs bestaat uit een gratis deelname aan onze studiereis naar Auschwitz-Birkenau (2-7 april 2007), alsook uit een cheque van 125 € en een ere-diploma. Deze laatste worden uitgereikt op het einde van het schooljaar tijdens de proclamatie. De tekst van één van de laureaten wordt in één van de volgende nummers van *Sporen* gepubliceerd.

Affiche

Das Leben der Anderen

Doorheen de film evolueert Dreyman van een loyaal aanhanger van het regime tot een verdoken opposant. Het emotioneel element dat hem doet omslaan is de zelfmoord van een vriend en collega-schrijver. Zijn verdoken tegenspeler Wiesler, in feite een grijze muis die alleen leeft voor zijn Stasi-activiteiten, wordt echter eveneens door een en ander geraakt en in weerwil van zijn spionageopdracht begint hij een zekere sympathie voor Dreyman te ontwikkelen...

Das Leben der Anderen houdt je van begin tot einde in de ban, is verweven met een tragisch liefdesverhaal en een politieke thriller, en laat de kijker totaal onthutst achter. Als geen andere film weet *Das Leben der Anderen* in beeld te brengen hoe het hele DDR-systeem gewerkt heeft en hoe elk aspect van het dagelijks leven er door dreigde geperverteerd te worden. Het is een film die vragen stelt over **totalitaire machtsstructuren**, over **individuele verantwoordelijkheid**, over zwakte of onmacht van de mens, maar hij handelt tevens over het vermogen tot **kritisch inzicht**, tegenwerking of **verzet**. De film peilt naar de grenzen van trouw en loyaliteit, doorbreekt de clichématige voorstellingen van zwart en wit en suggereert zelfs een mogelijkheid tot verzoening. Voor de Duitsers zelf is deze meeslepende film van groot belang omdat zij hen in staat stelt om de

Dictaturen worden steevast beschreven in termen van onderdrukking, opsluiting, foltering en dood. Er zijn evenwel ook andere dictaturen die op het eerste zicht een zekere "normaliteit" kunnen handhaven, maar achter die façade schuilt er wel een andere werkelijkheid. De voormalige DDR, de Duitse Democratische Republiek, was zo'n regime. Het toen nog door Erich Honecker geleide communistische regime dulde geen enkele oppositie, laat staan kritiek op haar beleid en had daartoe een uitgekend netwerk van informanten en spionnen uitgebouwd, de beruchte Stasi. Op die manier was *Big Brother* in de DDR een beangstigende realiteit geworden. De pas verschenen Duitse film *Das Leben der Anderen* weet deze verwrongen wereld van angst, leugen en bedrog op beklijvende wijze in beeld te brengen.

CLICHÉMATIGE VOORSTELLINGEN VAN ZWART EN WIT WORDEN DOORBROKEN
EN ER WORDT ZELFS EEN MOGELIJKHEID TOT VERZOENING GESUGGEREERD

De film speelt zich af in 1984 in het Oost-Duitse schrijversmilieu, een milieu dat zekere privileges genoot, maar dat tegelijk ook streng aan de leiband werd gehouden. Wie ook maar één onvertogen woord over het DDR-regime zou geuit hebben riskeerde in zijn artistieke, academische of literaire carrière gebroken te worden. Centraal in de film staat de succesvolle, flamboyante schrijver Georg Dreyman, een uithangbord van het regime. Succes trekt aandacht en Stasi-agent Gerd Wiesler, een meester in spionage en ondervragingstechnieken, krijgt de opdracht om Dreyman 24u op 24 te volgen in zijn doen en laten.

discussie over deze episode uit hun eigen recente verleden aan te gaan. **Doelgroep:** Leerlingen uit het vijfde of zesde jaar van het secundair.

Das Leben der Anderen (2006, 133'), cineast Florian Henckel von Donnersmarck, acteurs: Sebastian Koch, Ulrich Mühe, Martina Gedeck, Ulrich Tukur. Ook te bekijken op DVD.

Rik HEMMERIJCKX

Sporen is een uitgave van de Vzw Auschwitz in Gedachtenis.
Eindredactie: Rik Hemmerijckx
Redactie: Pol De Grave, Paul De Keulenaer, Gio De Weerd, Nadine Libens, Pierre Neuhard, Luc Vernailen
Druk: Debast Graphics, St.-Pieters-Leeuw
Verantwoordelijke uitgever: Baron Paul Halter

Pedagogische Commissie Auschwitz Stichting:

Paul DE KEULENAER

Voorzitter Pedagogische Commissie

Jef ABBEEL

St. Jozefcollege Turnhout

Theo BRABANTS

Ere-Pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Griet BROSENS

IV-NIOOO

Jean-François DECLERCK

CVO Kamer van Handel en Nijverheid Brussel

Daniel DE CLERCK

Academie Muziek-Woord-Dans te Brussel

Pol DE GRAVE

Pedagogisch projectmedewerker

Gio DE WEERD

Pax Christi Vlaanderen

Remi DONCKERWOLCKE

Raad van Bestuur Vzw Auschwitz in Gedachtenis

Nadine LIBENS

K.A. Sint-Truiden

Luc MEYS

Inspecteur-adviseur niet-confessionele zedenleer

Paul MORREN

Ere-Rijksinspecteur Gemeenschapsonderwijs

Pierre NEUHARD

Ere-pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Prof. Em. dr. Anne-Marie SCHAEERLAEKENS

K.U. Leuven

Prof. Em. dr. Rik VAN AERSCHOT

Raad van Bestuur Vzw Auschwitz in Gedachtenis

Raf VAN DER HEIJDEN

Heilig Graf Instituut Bilzen

Luc VERNAILLEN

Pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Franz VERPLANCKE

St. Amandscollege Kortrijk

Contact:

Huidevettersstr. 65, 1000 Brussel

Tel: 02/512 79 98 - Fax: 02/512 58 84

e-mail: info.nl@auschwitz.be

www.auschwitz.be

met de steun van de
Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs.

Nationale Loterij
creëert kansen 6

ethias